

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи

В. В. Павліков

« _____ » 2022 р.

**СИЛАБУС ВИБІРКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ТА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦІВ
АЕРОКОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ**

Галузі знань: 03 Гуманітарні науки; 05 Соціальні та поведінкові науки; 08 Право; 10 Природничі науки; 12 Інформаційні технології; 14 Електрична інженерія; 13 Механічна інженерія; 15 Автоматизація та приладобудування; 17 Електроніка та телекомунікації; 28 Публічне управління та адміністрування.

Спеціальності: 033 Філософія; 051 Економіка; 081 Право; 103 Науки про Землю; 113 Прикладна математика; 121 Інженерія програмного забезпечення; 122 Комп'ютерні науки; 123 Комп'ютерна інженерія; 125 Кібербезпека; 142 Енергетичне машинобудування; 132 Матеріалознавство; 134 Авіаційна та ракетно-космічна; 151 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології; 172 Телекомунікації та радіоелектроніка; 173 Авіоніка; 281 Публічне управління та адміністрування.

Освітньо-наукові програми: «Філософія», «Економіка», «Право», «Дистанційні аерокосмічні дослідження», «Прикладна математика», «Інженерія програмного забезпечення», «Інформаційні технології», «Комп'ютерна інженерія», «Кібербезпека», «Матеріалознавство», «Авіаційна та ракетно-космічна техніка», «Енергетичне машинобудування», «Автоматизація, приладобудування та комп'ютерно-інтегровані технології», «Телекомунікації та радіоелектроніка», «Системи автономної навігації та адаптивного управління літальних апаратів», «Публічне управління та адміністрування».

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Форма навчання: денна, заочна

Харків – 2022

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «Професійна етика та комунікативна компетентність фахівців аерокосмічної галузі»

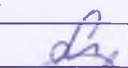
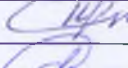

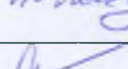

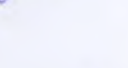

«30» серпня 2022 р., – 11 с.

Розробник: д. філос. н., професор

Проценко О. П.

Гаранти ОНП

ОНП	підпис	Прізвище та ініціали
Філософія		проф. Кузнецов А. Ю.
Економіка		проф. Давидова І.О.
Дистанційні аерокосмічні дослідження		проф. Бутенко О.С.
Право		доц. Філіпенко Н.С.
Прикладна математика		доц. Куреннов С.С.
Інженерія програмного забезпечення		проф. Туркін І.Б.
Інформаційні технології		проф. Прохоров О.В.
Комп'ютерна інженерія		проф. Харченко В.С.
Кібербезпека		доц. Певнев В.Я.
Енергетичне машинобудування		проф. Єпіфанов С.В.
Матеріалознавство		доц. Широкий Ю.В.
Авіаційна та ракетно-космічна техніка		проф. Малков І.В.
Автоматизація, приладобудування та комп'ютерно-інтегровані технології		проф. Заболотний О.В.
Телекомунікації та радіоелектроніка		проф. Лукін В.В.

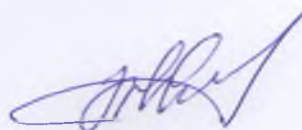
ПОГОДЖЕНО:

Завідувач відділу
аспірантури і докторантури

В. Б. Селевко

Голова наукового товариства
студентів, аспірантів,
докторантів і молодих вчених

С.С. Жила

1. Загальна інформація про викладача

Проценко Ольга Петровна, доктор філософських наук, професор. З 2020 з року викладає в університеті наступні дисципліни:

- філософія;
- філософські проблеми наукового пізнання;
- глобальні проблеми сучасного суспільства;
- професійна етика та комунікативна культура;
- етикет в культурі спілкування;
- моральні та естетичні основи академічного спілкування.

Напрями наукових досліджень: філософська антропологія, етика, філософія культури, естетика, гносеологія, аксіологія

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 4 семестр.

Обсяг дисципліни:

Загальна кількість кредитів ЄКТС – 5,5, загальна кількість годин – 165;

Форми здобуття освіти

Денна, дистанційна, дуальна.

Дисципліна – вибіркова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні роботи, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – умовою для вивчення дисципліни є успішна атестація здобувача освіти за дисциплінами: філософія, історія культури України.

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – у професійній діяльності, виробничій практиці, міжнародних стосунках, у сфері повсякденного буття.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: залучити здобувачів освіти до досягнень філософсько-етичної теорії та практичних навичок спілкування у напрямку аерокосмічної діяльності як реалізації культурних та цивілізаційних форм поведінки. Сформувати морально-комунікативну культуру майбутнього фахівця для здійснення успішної професійної діяльності в сучасних умовах.

Завданням навчальної дисципліни є сформувати у здобувачів освіти здатності свідомого, вільного, а значить, відповідального вибору особистих світоглядних позицій, уміння вести світоглядний діалог; дати знання про етикет спілкування як активно функціонуюче соціокультурне явище; досягти засвоєння магістрами історичного значення, функцій та ролі культури спілкування; виховати вміння застосовувати отримані знання для аналізу різних соціокультурних явищ і у своїй професійній діяльності; сприяти ствердженню гуманізму в суспільстві та духовному розвитку особистості.

Після опанування дисципліни здобувач набуває наступні **загальні компетентності:**

Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Здатність працювати в міжнародному контексті.

Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Здатність розв'язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Фахові компетентності:

Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень українською та іноземною мовами, глибоке розуміння іншомовних наукових текстів за напрямом досліджень.

Здатність застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері філософії, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку філософії.

Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері філософії, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

Очікувані результати навчання:

Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми філософії державною та іноземною мовами,

оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

Планувати і виконувати теоретичні дослідження з філософії та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці.

Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проєкти, які дають можливість створити нове цілісне знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми філософії з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.

Конструювати оптимальні моделі різних соціальних спільнот та колективів.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Предмет курсу «Професійна етика і комунікативна культура фахівців аерокосмічної галузі» та методи дослідження

Тема 1. Етика, мораль, поведінка: інтерпретація змісту понять.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-4 години.*
- *Тема практичного заняття: Головні категорії і поняття професійної етики представника аерокосмічної сфери.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Походження і зміст понять «етика» та «мораль». Їх взаємозв'язок та присутність у поведінці людини. Теорії поведінки людини в організації. Аналіз феномена вчинку з боку морально-етичної нормативності.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-6 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Нормативно-прикладний напрямок етики: історія та сучасність.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-4 години.*
- *Тема практичного заняття: Система морально етичних вимог вченого та інженера аерокосмічної галузі.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Історична ретроспектива практичного характеру етики та її сучасного стану. Представників етичної теорії, їх вагомий внесок у розвиток філософії моралі.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-6 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 3. Завдання та призначення професійної етики в комунікативній культурі фахівців аерокосмічної галузі.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-4 години.*
- *Тема практичного заняття: Провідні морально-етичні особистісні якості представників фахівців аерокосмічної галузі*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Специфіка професійної етики, її ролі в удосконаленні трудової діяльності та становленні професійної зайнятості. Процес комунікації. Правила культурної поведінки як загальні так і притаманні конкретним професіям.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-6 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 4. Етикет в комунікативній культурі людини та її професійної діяльності.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-4 години.*
- *Тема практичного заняття: Етикет представників аерокосмічної галузі у міжнародному середовищі*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Поняття «етикет» та його видове різноманіття. Діловий етикет та етикет професійних стосунків. Роль правил гарного тону стосовно окремих професій. Презентації та публічні виступи. Феномен публічності у мережевому просторі. Цифровий етикет. Правила міжнародної ввічливості.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-6 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 1

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 1 година*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

Змістовий модуль 2. Етикетний дискурс комунікативної культури у професійної діяльності фахівців аерокосмічної галузі.

Тема 5. Аксиологічний вимір в діловому спілкуванні та професійній діяльності фахівців аерокосмічної сфери

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-4 години.*

- *Тема практичного заняття: Моральні цінності професійної діяльності фахівців аерокосмічного напрямку (обов'язок, відповідальність, гідність, доброчесність тощо)*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Роль ціннісних орієнтирів особистості. Феномени професіоналів: «ризик», «довіра», «престиж», «імідж».

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-6 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 6. Вербальна культура в професійному спілкуванні.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-4 години.*
- *Тема практичного заняття: Культура мови та мовленнєвого етикету у комунікаційній культурі фахівців аерокосмічної галузі.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Культура мови та мовленнєвий етикет, поняття й взаємозв'язок. Формально-логічні та морально-психологічні основи мовного спілкування. Інтерпретація культури мови та мовленнєвого етикету взагалі та окремої професійної діяльності. Визначаються морально-психологічні та формально-логічні засади вербальної культури, види і форми мовленнєвої активності.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-6 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 7. Невербальна культура та професійна діяльність людини.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-4 години.*

Тема практичного заняття: Іміджеві стратегії в культурі поведінки професіоналів аерокосмічної діяльності (вченого, пілота, космонавта, інженера тощо)

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Роль манер та звичок у поведінці професіоналів. Вихованість як риса особистості. Неформальні комунікації. Подарунки у ділових та трудових відносинах. Застільний етикет та його місце у професійній занятості. Демонстративна функція одягу. Створення іміджу. Мистецтво керувати враженням.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-6 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 8. Етика науки.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1-4 години.*
- *Тема практичного заняття: Етичні принципи та моральні риси особистості вченого в галузі досліджень аерокосмічної техніки*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Ідеали науки. Етика вченого. Основні вимоги до сучасних професій: «обов'язок», «справедливість», «толерантність», «дух колективної творчості», «креативність», «академічна добросовісність». Їх роль та значення у міжнародних стосунках глобалізуючого світу.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-6 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 2

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 1 година*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

5. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

6. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

7. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

7.1 Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	8	0...8
Виконання практичних робіт*	0...2	8	0...16
Модульний контроль	0...26	1	0...26
Змістовний модуль 2			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	8	0...8
Виконання практичних робіт*	0...2	8	0...16
Модульний контроль	0...26	1	0...26
Усього за семестр			0...100

*В якості семестрового завдання викладач може запропонувати різні види роботи: аналіз першоджерел, презентація теми, ведення словника, написання наукової роботи, виступ на студентській конференції тощо.

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Приклад:

Білет:

1. Походження і зміст понять «етика» та «мораль». (20 балів).
2. Етикет в комунікативній культурі людини та її професійної діяльності. (20 балів).
1. Етика вченого. (20 балів).
2. Тестові завдання (40 балів)

7.2 Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- сутність етики ділового спілкування як особливої форми осмислення дійсності;
- структура та методологія етичного знання, проблематика, категоріальний апарат, значення та характер їхньої взаємодії;
- фундаментальні засади та сучасні теорії ділової етики;
- особливості сучасного рівня культури ділового спілкування;
- основи моральної культури спілкування в професійній сфері.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- для кожної теорії ділової етики формулювати її принципи, визначати специфічні риси, аналізувати ідеї основних представників;
- показувати, як принципи певної етичної теорії виявляють себе у феноменах ділового життя;
- користуватися навичками логічного та критичного аналізу та застосовувати отримані теоретичні знання для вирішення конкретних моральних проблем, що виникають у процесі ділового спілкування;
- володіти основними елементами техніки ділового спілкування;
- впроваджувати загальнозначущі принципи ділового спілкування в практику дій і вчинків
- формулювати та відстоювати власні світоглядні позиції, розуміти суть та вести діалог із представниками інших ділових культур.

7.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Виконати модульні тестування та захистити індивідуальні завдання. Мати хоча б фрагментарні, поверхові знання найважливіших розділів програми, лекційного курсу, сутність та зміст етичних проблем сучасності. Можливі незначні труднощі з використанням науково-понятійного апарату і термінології навчальної дисципліни, часткові труднощі з виконанням передбачених програмою завдань, неповне знайомство з рекомендованою літературою; заохочується прагнення логічно виразно й послідовно викласти відповідь.

Добре (75-89). Добре володіти основним матеріалом курсу. Виконати та захистити всі модульні, семестрові та самостійні завдання. Знати категоріально-понятійний апарат, вміти визначати проблематику та основні підходи до її вирішення, продемонструвати навички критичного мислення та логічного аналізу, для кожної етичної теорії вміти формулювати її принципи, визначати специфічні риси, аналізувати ідеї основних

представників; показувати, як принципи певної етичної теорії виявляють себе у феноменах ділового життя. Знання найважливіших робіт зі списку рекомендованої літератури.

Відмінно (90-100). Глибоке і систематичне знання всього програмного матеріалу і структури дисципліни, а також основного змісту і новацій лекційного курсу в порівнянні з навчальною літературою; виразне і вільне володіння концептуально-понятійним апаратом, науковою мовою і термінологією відповідної наукової галузі; публікація наукової роботи (тез, статей); знання основної і знайомство з додатково рекомендованою літературою; вміння виконувати передбачені програмою завдання; логічно коректний і переконливий виклад відповіді. Формулювати та відстоювати власні світоглядні позиції, розуміти суть та вести діалог із представниками інших культур.

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90-100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
01-59	незадовільно з можливістю повторного складання

8. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

9. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням:

- <http://library.khai.edu/>
- Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням: <https://mentor.khai.edu/>

10. Рекомендована література

Базова:

1. Проценко, О.П. Практична філософія: професійна етика та комунікативна культура . [Текст] : навч. посіб. / О. П. Проценко. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2021. – 80 с.
2. Проценко, О.П. Етикет в просторі практичної філософії . – Монографія.– Харків.: ХНУ, 2012. – 240 с.
3. Малахов В.А. Етика спілкування: навч. посібник для студ. ВНЗ. – К.: Либідь, 2006. – 398 с.
4. Тимошенко, Н.Л. Корпоративна культура: діловий етикет [Текст]: навч. посіб. / Н.Л.Тимошенко.– К.: Знання, 2006. – 391 с.

Допоміжна:

1. Ділові контакти з іноземними партнерами: Навч-практ. посіб. для бізнесмена / Уклад. Ю. І. Палеха. – К.: Вид-во Європейського ун-та, 2004. – 283 с.
2. Чмут, Т.К. Етика ділового спілкування [Текст]: навч. посіб. / Т.К. Чмут, Г.Л. Чайка. – К.: Вікар, 2006. – 223 с.
3. Кубрак, О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування: [Текст]: навч. посіб. з етикету для студентів /О.В. Кубрак. – Суми: ВТД «Університетська книга»; К.: Вид. дім «Княгиня Ольга», 2019. – 222 с.

11. Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім.В.І.Вернадського
2. <https://www.filosof.com.ua/>– Публікації ін-ту філософії ім.Г.С.Сковороди НАН України
3. <https://library.khai.edu/>– Науково-техн. бібліотека ХАІ ім. М.Є.Жуковського
4. <https://westudents.com.ua/predmet/34-f%D1%96losof%D1%96ya.html> – Бібліотека українських підручників
5. <https://stud.com.ua/filosofiya/> - Підручники для студентів онлайн